

Tarastin selvityshenkilöhanke

Kuulemistilaisuus 13.1.2016, Säätöyhtiö

Ryhmä 4, huone 14

Läsnä: lainsäädäntöneuvos Sami Kouki, VM, puheenjohtaja
elinkeinopoliittinen asiantuntija Antti Aarnio, STTK ry
maakuntajohtaja Kari Häkämies, Varsinais-Suomen maakuntaliitto
johtaja Hannu Kemppainen, Tekes
kehittämispäällikkö Juho Korpi, YM
aluekehitysjohtaja Riitta Koskinen, Etelä-Savon maakuntaliitto
varatoimitusjohtaja Anssi Kujala, Suomen Yrittäjät
johtaja Ritva Laine, Kuntaliitto
vastuualueen johtaja Ulla Mehto-Hämäläinen, Keski-Suomen ELY-keskus
maakuntajohtaja Pentti Mäkinen Etelä-Savon, maakuntaliitto
yhteiskunta-asioiden päällikkö Mats Nyman, Akava ry
ympäristöneuvos Pirkko Oilinki-Nenonen, YM
maakuntajohtaja Jern Olav, Pohjanmaan liitto
kansliapäällikkö Hannele Pokka, YM
maakuntajohtaja Mika Riipi, Lapin liitto
maakuntajohtaja Ossi Savolainen, Uudenmaan liitto
vs. toiminnanjohtaja Leo Stranius, Suomen luonnonsuojeluliitto
ylijohtaja Kaj Suomela, Pohjanmaan ELY-keskus
neuvotteleva virkamies Leena Westerholm, MMM, sihteeri
ylitarkastaja Lari Anttonen, TEM, tekninen sihteeri

Puheenvuoroissa pyydettiin etukäteen vastaamaan kysymyksiin:

1. Onko ministeriöiden taustaselvitykseen antamien vastausten perusteella muodostuva tehtävänjako itsehallintoalueiden, kuntien ja valtionhallinnon välillä organisaationne ja julkisen hallinnon kokonaisuuden sekä tehtävien tuloksellisen hoitamisen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?
2. Miten itsehallintoalueille siirrettävät tehtävät ja niitä koskeva päätöksenteko tulisi järjestää?

Osa kuultavista on toimittanut ennalta valmistetun esityksen, joka voidaan julkaisu alueuudistuksen sivuilla. STTK, Luonnonsuojeluliitto ja Akava toimittivat puheenvuoronsa myös kirjallisena referoitavaksi.

Valmistellut puheenvuorot

Kansliapäällikkö Hannele Pokka, Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriön ehdotuksen johtavina ajatuksina on edesauttaa yhden luukun periaatteen toteuttamista ympäristöllisissä menettelyissä, koota samankaltaiset asiat yhteen sekä hallitusohjelman linjausten mukaisesti siirtää kehittämistehtävät maakuntiin. ELY-keskusten resursseihin ympäristöministeriön tehtävissä, erityisesti kehittämistehtävissä, on kohdistunut voimakasta sopeuttamista, ja ne ovat vuoden 2015 lopussa noin 580 htv:tä. YM näkee kuitenkin mahdollisuuksia kehittää tehtäviä edelleen erityisesti kunnissa hoidettavia tehtäviä uudelleen järjestämällä. Maakuntien tehtäväksi sopisi järjestämisvastuu ympäristötoimen ja rakennusvalvonnan tehtävissä siten, että tehtäviä hoitava henkilöstö pysyisi kunnissa. Ratkaisu helpottaisi kuntien nykyistä erimittaisuutta ja ylikunnallisuuden tarvetta. Maakunta voisi järjestämisellä edistää järkevän kokoisien yksiköiden muodostumista.

Valtion tehtävät tulee järjestää yhden luukun periaatteella yhdistämällä luvat ja niiden valvonta. Tavoitteena olisi varmistaa erityisesti suurten ja keskisuurten yritysten lupa-asioiden hoito. Myös ylikunnallisesti hoidettavat sekä EU-vastuita sisältävät tehtävät kuten vesien hoito sekä luonnonsuojeluasiat tulee säilyttää valtion vastuulla.

Ympäristöministeriö ei ota kantaa valtiolle jäävien tehtävien järjestämiseen, mutta pitää järkevänä niiden kokoamista yhteen kuitenkin niin, että aluekontakti säilyy. Ympäristöministeriön kanta on virkamiesehdotus. Keskustelussa Pokka korosti erityisesti AVI-tehtävien aluekontaktin ja paikallisen tehtävien hoidon tärkeyttä.

Johtaja Ritva Laine, Kuntaliitto

Kuntaliitto katsoo, että aluehallintouudistuksessa on pysyttävä alkuperäisissä linjauksissa eikä laajennettava uudistusta muihin tehtäviin. SOTE-tehtävien lisäksi kunnista ei tule siirtää muita tehtäviä maakuntiin. Kuntaliitto pitää tärkeänä muodostettavien maakuntien ja kuntien mahdollisuutta vapaasti sopia tehtävien hoidosta. Infraomaisuuden suhteen (esim. jätehuolto) ei ole syytä tehdä uudelleenjärjestelyjä. Kuntien strategisen kehittämisen toteuttaminen käytännössä perustuu mm. rakennusvalvonnan, ympäristötoimen, terveydensuojelun ja jätehuolto tehtäviin, jotka tulee säilyttää kuntien tehtävänä.

Varatoimitusjohtaja Anssi Kujala, Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjät on käsitellyt hallinnonuudistusta keväällä 2015 julkistetussa Suomen Yrittäjien [Suomi on yritystensä summa -aluekehitysohjelmassa](#) sekä 20.10.2015 kokoontuneen hallituksen hyväksymässä kannanotossaan [Monituottajamalli sote- ja aluehallintouudistuksen pohjaksi](#). Suomen Yrittäjät korostaa hankintojen suurta vaikutusta alueen elinvoimaan. Pienten yritysten mahdollisuus osallistua hankintaurakoihin on tärkeää, eikä tätä pidä tarpeettoman suurilla hankinta-kokonaisuuksilla vaarantaa. Riski liittyy erityisesti sote-toimintoon suunniteltuun yhteishankintayksikköön. Tulevien maakuntien elinkeino- ja aluepoliittinen rooli korostuu ja laajenee SOTE-ratkaisua laajemmaksi. Sote on luonnollisesti taloudelliselta volyymiltaan mittavin, mutta vaarana on, että laajavolyyminen SOTE sitoo kaiken yrityskehitysresurssin.

Suomen Yrittäjät pitää tehtävien keskittämistä maakuntien kesken hyvänä eikä näe tarvetta täyden palvelun maakuntiin, mikä koskee erityisesti ELY-keskusten nykyisiä keskitettyjä tehtäviä. Esimerkiksi yrittäjien neuvontaan, palveluihin, lupiin ja rahoitukseen liittyvät ELY-keskusten tehtävät siirtyvät osin uusien itsehallintoalueiden vastuulle. Itsehallintoalueista tulee merkittäviä alue- ja elinkeinopoliittisia toimijoita, jotka osin korvaavat kuntien roolia yrittäjien läheisimpänä julkishallinnon kumppanina. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kunnat olisivat vailla merkitystä: niille jää eurooppalaisittainkin verrattuna merkittävä rooli. Parhaimmillaan sote-uudistuksen lisäksi pystytään uudistamaan ja tehostamaan merkittävällä tavalla julkisten toimijoiden palvelutehtäviä yrityksille. Maakuntien merkittävänä tehtävänä Suomen Yrittäjät näkee elinkeinojen edistämisen ja kehittämisen. Pelastustoimen järjestämisessä maakuntiin on tunnistettavissa uhkakuvana siirtyminen yksityisestä julkiseen palveluun vastaavasti kuin sairaankuljetuksissa. Suomen Yrittäjät näkee tehtävien siirtymisen kunnilta maakunnille mahdollisuutena vapauttaa kunnat luomaan elinvoimaa. Yritysvetoisten uusyrittyskeskusten ja kuntavetoisten seudullisten kehittämiskeskusten roolit on käsiteltävä ja huomioitava tässä yhteydessä.

Lisäksi Suomen yrittäjät nosti esiin Team Finland -toiminnan järjestämisen alueille, ikääntyneen yrittäjäjoukon huomioon ottamisen ja erityisesti omistajanvaihdoshaasteen, digitalisaation keskeisenä välineenä palvelujen järjestämiseen sekä monituottajamallin soveltamisen SOTEn ohella maakunnan muidenkin palvelujen järjestämiseen. Suomen Yrittäjät katsoo, että paikallishallinnon merkitys elinkeinojen kehittämisessä säilytettävä ja että kaksipuolaisuus maakunnan ja kunnan välillä on mahdollista rakentaa toimivasti.

Elinkeinopoliittinen asiantuntija Antti Aarnio, toimihenkilöjärjestö STTK ry

STTK katsoo, että ehdotetut tehtäväsiirrot pääasiassa järkeviä. Työ- ja elinkeinopoliittikan siirtäminen maakuntiin on suuri muutos. Osa tehtävistä keskitetty ELY-keskuksissa ja keskittämisten purkamisessa on riski kustannusten kasvusta ja osaamispuutteiden syntyisestä alueilla. Useiden tehtävien

hoitaminen edellyttää maakuntaa suurempaa aluetta. Myös keskitetyt sähköiset palvelut on säilytettävä. TE-toimistojen maakuntiin siirron vaikutuksia on vaikea arvioida.

Ympäristöministeriön tehtävissä valtion tukemassa asuntotuotannossa asuntohankkeiden toteuttamista koskevan puollon antaminen on järkevää antaa erityisesti erityisryhmäasuntoja koskevissa hankkeissa kunnan sijasta itsehallintoalueelle. Niillä on vahva kytkentä maakunnille siirtyviin sote-asioihin ja olisi perusteltua, että erityisryhmien palveluista jatkossa päättävä taho vastaisi myös heidän asumisensa organisoinnista.

Pelastustoimi on uudistettava sosiaali- ja terveystoimen palvelurakenteen uudistamisen yhteydessä. On tärkeää, että pelastustoimen organisoiminen ja aluejako itsehallintoalueilla toteutetaan vastaavalla tavalla kuin sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelut pelastustoimen ja terveystoimen yhteistyön mahdollistamiseksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on myös tulevien itsehallintoalueiden tehtävä, vaikka ensisijainen vastuu jää kunnille. STTK kannattaa STM:n ehdotuksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen ja valvonnan tehostamisen parantamiseksi olisi selvitettävä ohjaus- ja valvontaviraston perustaminen STM:n hallintoalueelle. Myös työsuojelun valvonnan organisointi perustettavaan virastoon vaikuttaa järkevältä.

Ammatillista koulutusta ei tässä valmisteluvaiheessa pidä siirtää osaksi perustettavia itsehallintoalueita. Sitä on kehitettävä asiakkaiden – työelämä ja opiskelijat – tarpeisiin, ei uutta hallintoa luomalla. Suomi tarvitsee kansallista koulutuspolitiikkaa, koska ammatillinen koulutus valmistaa työvoimaa valtakunnallisille ja jopa globaaleille työmarkkinoille.

STTK katsoo että uudistuksen aikataulu on erittäin tiukka ja että henkilöstöjärjestöjen osallistuminen valmisteluun on tärkeää.

Vs. toiminnanjohtaja Leo Stranius, Suomen luonnonsuojeluliitto

Suomen luonnonsuojeluliiton tarkastelunäkökulma on luonnon- ja ympäristönsuojelun järjestämisessä. Ympäristöasioiden hoitamisen kannalta tarkoituksenmukaisinta ja tehokkainta olisi yhdistää AVI:t, ELY:t ja TUKES yhdeksi uudeksi ympäristöministeriön ohjauksessa olevaksi virastoksi, joka hoitaisi myös maankäyttö- ja rakennusasiat. Valtion tehtävissä keskeistä on puolueeton yleisen edun valvonta, yhdenmukainen lakiin perustuva oikeusharkinta sekä erikoisosaaminen. Kuntien ympäristötehtävissä taas tärkeää on paikallisolojen tuntemus ja kaavoitusyhteistyö. Suomen luonnonsuojeluliitto arvioi YM:n esityksen valtion tehtävien kokoamisesta olevan kannatettava ja edistävän yhden luukun periaatetta sekä luvituksen ja valvonnan yhteyttä. Toimipisteiden määrä voisi pysyä ennallaan. Haasteina YM:n esityksessä Suomen luonnonsuojeluliitto näkee, että kaavoituksen ohjaus olisi säilytettävä valtiolla ja että kuntien ympäristötoimen siirto itsehallintoalueille vaarantaisi paikallisolojen tuntemuksen, heikentäisi yhteyttä kuntakaavoitukseen ja veisi kunnilta nykyiset ympäristöön vaikuttavat keinot.

YM:n esityksen mukaisesti valtiolta ja kunnilta siirtyvät tehtävät voisi yhdistää ympäristöosastoksi, jossa olisi myös maakuntaliittojen nykyinen kaavoitusväki. Rakennusvalvonnan ja ympäristöterveyden yms. valvontatehtävät tulee hoitaa itsenäisen viranomaispäällikön alaisena.

Yhteiskunta-asioiden päällikkö Mats Nyman, Akava ry

Akava suhtautuu myönteisesti hallinnon uudistukseen ja katsoo, että uudistuksissa tulisi pyrkiä luomaan eheitä hallinto- ja palvelukokonaisuuksia, joissa tuottavuus kasvaa ja asiakkaan palvelut paranevat. Akava katsoo, että muodostettavien maakuntien henkilöstön tulee olla kunnallisen sopimusjärjestelmän ja eläkejärjestelmän piirissä. Jatkovalmistelussa on arvioita millä edellytyksin otettaisiin käyttöön vain yksi palvelussuhdelaji. Tehtävien säilyessä ennallaan on perusteltua säilyttää sekä virka- ja työsuhteista henkilöstöä virkavastuuta vaativien tehtävien hoitamiseksi.

Kuntien tulee vastata koko koulutuksesta varhaiskasvatuksesta toisen asteen tutkintoon.

Ammatillista koulutusta ei pidä siirtää itsehallintoalueiden järjestettäväksi. Kuntien teknisiä palveluita

kuten rakennusvalvonta, kaavoitus, ympäristönsuojelu ja ympäristöterveydenhuolto, tulee osittain tai kokonaan yhdistää kuntatasolle.

Muodostettaville maakunnille ei tule luoda verotusoikeutta. Kenenkään verotus ei saa kiristyä.

Akava kannattaa Tarastin ehdotusta virkamies- ja poliittisen suhteesta maakuntien johtamisessa ja toivoo ammattijohtamisen nostamista kunniaan.

Johtaja Hannu Kemppainen, Tekes

TeKes korostaa toimivan yrityspalvelujärjestelmän ja asiakasnäkökulman tärkeyttä. Eri kehitysvaiheissa oleville yrityksille on tarjottava oikeat palvelut. Osa yrityksistä tarvitsee paikalliset helposti lähestyttävät täsmäpalvelut, jotka tulee tuottaa alueella. Kansainväliseen kasvuun tähtäävän yrityksen, joita on 1-2 % yrityksistä, kaikkiaan noin 5 000 yritystä, tarpeet eivät ole paikallisia vaan laadullisia. Näiden palvelujen tuottamisen varmistaminen keskitetysti on valtakunnallinen intressi. Suomi panostaa kansainvälisesti vertaillen suhteellisen vähän yritysten tutkimus- ja kehitystyöhön, joten on erittäin tärkeää kohdentaa tuki lupaavimpiin hankkeisiin. Uusien verkostojen syntyemisessä on ylitettävä alueelliset rajat.

TEKES toimii verkostona nykyisissä ELY-keskuksissa siten, että henkilöstö tekee noin puolet työpanoksestaan muualle kuin sijoitusmaakuntaan. Järjestely on toiminut hyvin. Tehtävät ovat siirrettävissä valtakunnalliseen organisaatioon. Keskeistä on oikean palvelun löytyminen kullekin yritykselle.

Keskuskauppakamari, Suomen Paliskuntain yhdistys, oikeusministeriö ja Tukes eivät käyttäneet tarjottua mahdollisuutta tulla kuultaviksi.

Keskustelu

Maakuntajohtaja Mika Riipi Lapin liitosta käytti maakuntajohtajien puolesta puheenvuoron, ja viittasi maakuntajohtajien kirjalliseen kannanottoon.

- Keskeisenä kysymyksenä on itsehallinnon käsite, joka perustuslain mukaan edellyttää vaaleja sekä talouden, toiminnan ja hallinnon päätösvaltaa. Esitetyissä suunnitelmissa itsehallinto vaikuttaisi toteutuvan vain vaalien, ei päätösvaltan suhteen. Ilman päätösvaltaa maakunnista tulee läänejä.
- Jokaisella maakunnalla on oltava samat tehtävät, kuten rakennerahastotehtävät. Omaehtoinen keskinäinen yhteistyö maakuntien välillä on mahdollista.
- Hallituksen esitys maakuntiin kunnista siirrettävistä tehtävistä on hyvä, eikä kunnilta tule siirtää lisää tehtäviä. Maakunnat ja kunnat voivat sopia tehtävistä.
- ELY-keskusten ja AVI:n kaikki kehittämiseen liittyvät tehtävät on siirrettävä maakuntiin. Juridiset, yhdenvertaisuutta vaativat tehtävät taas AVI-tyyppiseen virastoon, jota tulee nykyisestä kehittää.
- Itsehallintoalueille voidaan asettaa tavoitteita sopimus pohjaisesti, ei valtion tulohajauksella tai normiohjauksella.

Keskusteltiin erikokoisten maakuntien haasteista ja erilaisista näkemyksistä ja korostettiin uudistuksen valmistelussa tarvetta maakuntien omaan valmisteluun ministeriöiden tarkan ohjauksen sijaan.

Ylijohtaja Kaj Suomela Pohjanmaan ELY-keskuksesta käytti ELY-keskusten ylijohtajien puolesta puheenvuoron ja viittasi ylijohtajien kirjalliseen kannanottoon.

- ELY-keskukset suhtautuvat positiivisesti hallintouudistukseen ja pitävät lähtökohtana, että ELY-keskukset lakkaavat ja niistä siirtyy mahdollisimman paljon tehtäviä maakuntiin. Keskitetyt tehtävät on pääosin säilytettävä keskitettyinä, mutta tarkasteltava ratkaisujen toimivuutta. Ministeriöiden maakuntiin kohdistuva ohjaus olisi strategista ja perustuisi sopimuksiin eikä tulohajaukseen.
- E-vastuualueen kaikki tehtävät mukaan lukien TE-toimistojen tehtävät soveltuvat maakuntiin. TEKES-palvelut tulee säilyttää TEKESin alaisuudessa maakuntiin sijoitettujen henkilöiden hoidossa vastaavasti

kuin nykyisinkin. Team Finland -palvelun tavoitteita ja järjestämistä tulee kehittää nykyisestä epäselvästä tilanteesta.

- MMM:n toimialan tehtävät mukaan lukien maatilavalvonnat soveltuvat maakuntiin.
- LVM:n toimialan tehtävistä joukkoliikennetehtävät ja alemman tieverkon asiat soveltuvat maakuntiin, väylä- ja rata-asiat Liviin.
- YM:n toimialan tehtävät on säilytettävä kokonaisuutena ja koottava maakuntiin ELY-keskuksista, AVI:sta, maakunnista ja osittain kunnistakin.
- Kuntayhtymistä ja YT-alueista tulee luopua ja keskittää kaikki yhteinen kehittäminen maakuntiin, samoin kuin alueiden käytön kehittäminen. Ammatillinen koulutus tulee siirtää maakunnille.
- On otettava huomioon, että hallintouudistus vaatii myös palkkausjärjestelmän uudistuksen, mistä seuraa kuluja.

Käytiin keskustelu, jossa tuotiin esiin näkökulmia:

- kuntien ja valtion toiminta- ja päätöksentekokulttuurien eroista,
- ministeriöiden ohjauksen muodosta; olisiko sitä, perustuisiko se sopimukseen, mikä rooli olisi oppailla ja määräyksillä,
- erityisnäkökohtein, kuten kaksikielisyys, huomioon ottamisen tärkeydestä,
- maakuntien tehtävien yhdenmukaisuudesta, jossa kaikilla maakunnilla olisi samat tehtävät, mutta niiden järjestämisestä keskitetyksi voitaisiin maakuntatasolla sopia,
- läheisyys periaatteesta, alueiden vahvuudesta ja itsenäisestä elinvoimaisuudesta; valtakunnallisella ohjauksella ei välttämättä saada parhaita tuloksia vaan alueilla muodostuu omaehtoista kasvua,
- Tekesin palvelujen järjestämisestä keskitetyksi tai alueella,
- Team Finland -palvelujen kehittämistarpeista,
- TE-toimistojen tehtävien sijoittumisesta joko kuntiin tai maakuntiin, erityisesti työnvälitystehtävistä ja vaikeasti työllistettäviin liittyvistä tehtävistä,
- eri valvontojen erilaisesta roolista: ympäristölupavalvonta on oikeusasiaa, maataloustukivalvonta taas liittyy maatalouden edistämiseen ja kehittämiseen,
- liikennepalvelujen sijoittumisesta ja maakunnan mahdollisuuksista tuottaa lisäarvoa teiden hoitamiselle niukoilla määrärahoilla,
- maakuntavaalien ajoittamisesta ja vaihtoehtoista sijoittaa ne kunta-, eduskunta- tai presidentinvaalien yhteyteen; aloituksen ajoitus on tärkeä, mutta on otettava huomioon myös sujuva ajoitus jatkossa.